

UN NOU CENTRU PROTOPALEOLITIC ÎN ASIA

Un nou centru cu descoperiri protopaleolitice începe a se profila în Kazahstan datorită cercetărilor tînărului arheolog H. A. Alpişbaev¹.

Pe teritoriul acestei republici sovietice, cunoscută prin bogata ei faună antropozoolică, s-au descoperit de curînd, în Karatau, în jurul localităţii Tokala, 18 km NV de Suleimansal, circa 300 de aşchii, nuclee şi cioplitoare aparţinînd paleoliticului inferior.

Piesele descoperite sînt lucrate dintr-o cremene neagră-cenuşie şi dintr-o gresie sill-cioasă, sînt rulate şi acoperite cu o patină puternică.

Aşchille sînt grosolane, masive, cu planul de lovire larg neregulat în unghi larg deschis mai rar drept faţă de suprafaţa de desprindere. Bulbul de percuţie proeminent, acoperire prin cercurile lui largi concentrice aproape jumătate din suprafaţa ventrală a pieselor. Ca dimensiuni variază între 4—15 cm lungime, 4—9 cm lăţime şi 1—3 cm grosime.

Nucleele sînt mari, obişnuit discoidale, cu diametrul de 7—20 cm şi o grosime de 4—10 cm, fiind acoperite de suprafeţele negativelor de desprindere triunghiulare pornite obişnuit de la margini spre centru.

În asociaţie cu aşchille şi nucleele, tot în aceste locuri s-au descoperit şi o serie de cioplitoare lucrate din bolovani de rlu avînd o parte acoperită de crusta naturală, aleşi pentru a se potrivi bine în căuşul mlînii, avînd extremitatea ascuţită în zig-zag realizată prin lovituri alterne. Aşchille masive de caracter clactonian sînt cunoscute pe o arie geografică destul de mare şi analogiile pe care le face descoperitorul cu altele asemănătoare, cunoscute în diferite aşezări aparţinînd paleoliticului inferior ca cele de la Satani-Dar şi Iasturh, sînt foarte potrivite. Descoperitorul este de asemenea bine orientat cînd alătură cioplitoarele cazahstane de cele descoperite în Africa la Oldoway şi în Asia la Soan. De aceea credem că încadrarea în acheulean şi apropierea cu achelleo-mustertianul din Osetia de nord şi mai ales a legăturilor cu descoperirile de la Kük-Koba nu rezistă. Ne aflăm mai degrabă în faţa unui nou centru aparţinînd ariei culturii de prund asiatică, cultură căreia îi aparţin desigur şi majoritatea aşchiilor descoperite.

Din nefericire, din cele 300 de piese descoperite ni se fac cunoscute prin desene doar cinci exemplare: trei cioplitoare şi două aşchii. Dar acestea sînt îndeajuns de grăitoare pentru încadrarea lor culturii de prund. Descoperirile din Karatau arată că aria geografică a protopaleoliticului sud-asiatic se întinde în dreptul Indiei mult mai la nord decît se cunoştea din

¹ H. A. Alpişbaev, *Нижнепалеолитические местонахождения в Малом Каратау*, în *Вестник Акад. Наук Казахской ССР*, febr. 1959.

cercetările anterioare. Noul centru protopaleolitic din Kazahstan reprezintă deocamdată probabil o iradiere spre nord a soanianului din Pakistan.

Subliniind importanța acestor descoperiri, sintem încredințați că cercetările din Karatau vor continua fără răgaz pînă la stabilirea poziției stratigrafice și geocronologice a straturilor geologice din care provin aceste prime forme de unelte de muncă cunoscute de om.

Prezența frecventă a resturilor fosile de climă caldă ca *Rhinoceros etruscus*, *Equus Stenonis*, *Paracamelus gigas Schlosser*, *Elephas antiquus* și altele, ne îndreptățesc această speranță.

Ținînd seama de recente descoperiri de la Oldoway, resturi fosile de antropoid asemănător australopitecilor dar apropiat în unele privințe mai mult de om în asociere cu unelte protopaleolitice și oase ale unor vietăți mărunte, socotim că orice semnălare a unor piese aparținînd protopaleoliticului, în cele trei continente reprezintă o verigă din lanțul originii evoluției și răspîndirii primilor oameni purtători ai acestei culturi.

Alături de Soanul din Pundjab, de Irrauadi din Burma superioară și Patjitanul din sudul Javei, noul centru protopaleolitic al Karataului din Kazahstan va avea de spus un cuvînt în această problemă. Numai astfel prin înlănțuirea acestor descoperiri în timp și în spațiu, vom ajunge să stabilim centrul de ivire a zorilor umanizării, căile de răspîndire și rolul pe care l-a jucat pămîntul țării noastre în acest atît de covîrșitor proces.

Ștăfeta africană purtătoare a făcliei umanizării, a făcut totuși un popas și la noi pe valea Dirjovului. Va trebui să aflăm calca pe care a venit, cînd a venit și încotro și-a îndreptat mai apoi pașii.

C. S. NICOLĂESCU-PLOPȘOR

O NOUĂ METODĂ DE PROSPECTARE ARHEOLOGICĂ: MĂSURAREA REZISTENȚEI ELECTRICE A SOLULUI

Tehnica nu stă pe loc. Această arhicunoscută maximă își demonstrează tot mai convingător valabilitatea nu numai în industrie, ci și în diversele domenii ale cercetării științifice, inclusiv arheologia. Desigur, vechea și încercata tehnică a tîrnăcopului, lopeții, hîrlețului și șpaclului n-a fost înlocuită și nici nu credem că va putea fi vreodată înlocuită cu desăvîrșire. Dar în ajutorul ei au venit în ultimii ani numeroase metode și procedee tehnice noi de determinare, cercetare și prospecțiune arheologică. Dacă, pînă la urmă, cuvîntul hotărîtor continuă să-l aibă ochiul și cunoștințele de specialitate ale arheologului și istoricului, noulle metode tehnice îl ajută pe cercetător să economisească timp și mijloace materiale, reducînd, în același timp, posibilitatea erorilor.

Citorva din aceste noi metode și procedee tehnice le este închinată o culegere de studii și articole, apărută acum cîtiva ani la Paris¹. Nu intenționăm să facem aici o recenzie a acestei culegeri și nici să enumerăm toate inovațiile și perfecționările tehnice elaborate și experimentate în arheologie în ultima vreme. Am dori să prezentăm pe scurt una singură

¹ *La découverte du passé. Progrès récents et techniques nouvelles en préhistoire et en archéologie.* Études réunies et présentées par A. Laning, Paris, 1952.